

Lärarmaterial

SAMMANSTÄLLT AV MARIA BJÖRSELL

UPPGIFTER

Maria Björnell, Orminge skola, Nacka och www.larandelek.se

Nina Cronee, Raoul Wallenbergskolan, Solna och www.cooltmedkunskap.se

Jenny Edvardsson, Wendesgymnasiet, Kristianstad och www.jennyedvardsson.se

Anna Gemfeldt, Frölundaskolan, Göteborg

Uppropet i klass 1 Rönnen S. 4

FÖRSTA SKOLDAGEN FRÅN A-Ö

Att börja skolan känns säkert pirrigt, läskigt och spännande. Hur kändes det för dig? I skolan lär man sig inte bara alfabetet. Man använder även bokstävernas ordningsföljd i många sammanhang.

SYFTE

Uppmärksamma eleverna på bokstavsordning och att koppla bokstavsordningen till sig själv. Dessutom tränar eleven på att prata om sina upplevelser.

UTFÖRANDE

Samtala om texten när du har läst för klassen. Få eleverna att uppmärksamma hur bokstavsordningen påverkade Hedda.

– *Varför hatar Hedda att hon heter Örjansson i efternamn?*

– *När fröken ropar upp alla elever i klassen blir Hedda snopen.*

Varför det?

– *Hedda tänker att det kan bli ett riktigt bra år. Varför tänker hon det, tror du?*

SAMTALA OM FÖRSTA SKOLDAGEN

Diskutera med klassen hur de upplevde sin första skoldag.

Låt alla vara delaktiga genom att arbeta med påståenden och handuppräknings. Alla som instämmer i påståendet räcker upp en hand.

– *Det var skoj att få gå till skolan.*

– *Det var nervöst att gå till skolan.*

– *Det var spännande att gå till skolan.*

– *Jag kände någon i klassen.*

– *Jag kände inte någon i klassen.*

Dela in eleverna i mindre grupper där de kan berätta för varandra om sin första skoldag.

ÖVA BOKSTAVSORDNING

Förklara vad ordet **bokstavsordning** betyder.

Låt eleverna skriva första bokstaven i sitt förnamn på ett papper, en mini-whiteboard eller liknande. När alla har gjort det får de ställa sig upp och se om någon annan börjar på samma bokstav.

Låt sedan eleverna ställa sig på led efter varandra utifrån första bokstaven i sitt förnamn: A först i ledet och Ö sist.

Samtala om hur ledet ser ut. Skriv upp ordningen på tavlan.

Hur många av alfabetets bokstäver är representerade i klassen?

SJÄLVPORTRÄTT

På sista sidan finns porträtt av några av barnen i Heddas klass. Låt eleverna rita egna självporträtt. Sätt upp porträtten i bokstavsordning.

Läsa s.7

BÖCKER KÄNNES

Böcker öppnar våra ögon för nya världar. Böcker kan få dig att skratta. Och gråta. Och vår fantasi utvecklas när vi läser.

SYFTE

I den här övningen uppmärksammar vi eleverna på olika känslor som böcker kan ge. Syftet med övningen är att eleverna ska få träna sin förmåga att förutspå vad en bok kan handla om utifrån de känslor och sinnesstämningar som dikten tar upp. Eleverna tränar även på att läsa ”bortom raderna” eftersom svaret inte finns i texten utan hos eleverna.

UTFÖRANDE

Innan du läser texten för eleverna kan du bygga på deras förförståelse så att de lättare kan ta till sig texten. Detta är språkutvecklande för såväl barn med svenska som förstaspråk som barn med svenska som andraspråk.

Du kan till exempel fråga:

- *Har du haft tråkigt någon gång?*
- *Vad får dig att skratta?*
- *Vad betyder det att något är sorgligt?*
- *Hur ser du ut när du har tråkigt?*
- *Hur låter det när du skrattar?*
- *Kan man se på en person att hen skrattar även om du inte hör?*
- Hur ser det ut?*

Läs sedan dikten en gång för klassen.

Säg sedan att du kommer läsa den en gång till, men att du vill att eleverna tillsammans med dig ska fundera på vad det kan vara för bok eller böcker författaren till dikten läser.

Detta är en övning i att läsa text ”bortom raderna”, att fundera utifrån egna erfarenheter istället för att hitta ett givet svar.

Stanna vid ordet ”tråkigt” och fråga eleverna vad de tror att boken handlar om. Läs vidare och ställ samma fråga efter ”skratt”, och slutligen efter ”sorgligt”.

UTMANING

En utmanande utveckling som kopplar dikten till hur berättelser är uppbyggda, är att tänka att dikten handlar om en och samma bok. Vad händer först som gör att berättelsen är tråkig? Vad händer sedan som får oss att skratta? Och vad händer om boken slutar med att den är sorglig?

Ta en bok som ni nyligen har läst i klassen. Dela upp boken i tre delar, vad som hände först, sedan och till slut. Försök sedan att gemensamt hitta ord som beskriver de tre delarna. Byt ut orden i dikten mot de nya orden och läs om dikten. Den här gången handlar dikten om er bok.

Ett nästa steg är att eleverna själva får tänka ut tre ord att byta ut orden från dikten med. Utifrån modellmeningar kan eleverna sedan skriva en egen dikt.

Min skoldag s.8

KLOCKAN SLÅR TOLV

Varför inte leka in talföljd och räkneord? Med leken ”Klockan slår tolv” tränar du att räkna med både knoppen och kroppen.

SYFTE

Syftet med övningen är att träna talföljd och räkneorden 1-12, vilket är viktigt för elevernas taluppfattning.

UTFÖRANDE

Efter att du har läst ”Min skoldag” kan ni prata om tid och klockan. Fråga eleverna vad de vet om klockan. Prata om att klockan är uppdelad i tolv delar.

Berätta sedan att ni ska leka en lek som heter ”Klockan slår tolv”.

Samla eleverna så att de står i en ring. Berätta att varje gång klockan slår tolv ska ett barn sätta sig ner. Leker ni utomhus kan eleverna sätta sig på huk, annars kan de sätta sig på golvet.

Den första eleven säger ett, den andra två och så vidare. När ni kommer till tolv sätter sig den eleven ner. Sedan fortsätter eleven efter och börjar om från ett. Till slut är det bara ett barn som står upp, och då är leken slut (eller så börjar ni om).

UTMANING

En rolig variant av leken är att låta eleverna säga räkneorden på engelska, eller på något annat språk som talas i elevgruppen.

TEXT OCH BILD: JESÚS VERONA

Vilken tur att de finns! S. 12

VILKEN TUR ATT DU MINNS!

Bajskorv och isberg.

Vilken tur att de finns!

Rumpa och åska.

Får se vad du minns?

SYFTE

Syftet med minnesleken är att främja fantasi, kommunikation och koncentration samt att träna motorik.

UTFÖRANDE

Innan du introducerar leken, läs först ramsan ovan för klassen och fråga om de kommer ihåg vilka fyra ord som fanns med i den.

Berätta att ni ska leka en minneslek där alla elever först måste gnugga sina geniknölar och sätta på sig minnesglasögonen.

Ni gnuggar först tinningarna med höger pek- och långfingrar på höger sida och motsvarande på vänster. Sedan får eleverna korsa händerna och låta höger fingrar gnugga på vänster sida och samtidigt vänster på höger sida.

Säg att det nu är dags att ta på sig de osynliga minnesglasögonen. Med sin dominanta hand ska eleverna göra en liggande åtta framför

ansiktet. Testa sedan att låta dem göra den liggande åttan med den icke-dominanta handen. När ni gjort minnesglasögonen flera gånger kan eleverna testa att göra med båda händerna samtidigt.

Leken handlar om att komma ihåg så många ord/bilder som möjligt. Använd bilderna i boken, en sida i taget.

Låt dem titta på bilden i en minut. Vänd sedan bort bilden.

Be eleverna rita eller skriva vad de kommer ihåg. På så sätt blir alla aktiva och får tid att tänka och svara. Använd gärna mini-whiteboard.

Efter att eleverna har fått minnas själva arbetar de i par, berättar och jämför vad de kom ihåg. De fyller på sin egen teckning med kompisens bilder. Om de kommer ihåg flera ord medan de pratar, så ritar eller skriver de ner dem också.

Avsluta med att låta paren berätta för hela klassen vilka ord de kom ihåg tillsammans. Jämför med bilden i boken.

"MINA ORD" OCH "DINA ORD" BLIR "VÅRA ORD"

En fördel med arbetssättet EPA (enskilt – par – alla) är att alla elever blir delaktiga. Ingen elev har ett tomt papper. "Mina ord" och "dina ord" blir "våra ord".

Viktiga veckan S. 16

VIKTIGA VECKANS VECKODAGAR

Vad heter veckodagarna och i vilken ordning kommer de? Hur ser klassens viktiga vecka ut?

SYFTE

Syftet är att träna veckodagarna, både namn och ordningsföljd. Eleverna tränar också samarbete och på att hälsa på varandra.

UTFÖRANDE

Sprid ut er i klassrummet och dela ut lappar med veckodagar till eleverna (en lapp per elev). Se till att eleverna håller sin veckodag hemlig.

Låt eleverna gå runt i klassrummet och hälsa på varandra genom att ta i hand, titta varandra i ögonen och säga sin veckodag. Poängtera för eleverna att deras veckodag ska vara hemlig för alla som hen inte har hälsat på. När alla har hittat sina veckodagskompisar ska gruppen ställa sig längs med ena långsidan av klassrummet. Gruppen ska försöka ställa sig på rätt position utifrån veckodagens ordningsnummer – måndag är längst till vänster och söndag längst till höger.

För att lyckas med detta behöver grupperna prata med varandra och kanske flytta på sig om positionen inte stämmer från början.

Kanske behöver du påminna om att de ska prata trevligt och med låg ton till varandra?

När alla grupper står längs med väggen får grupperna säga sin veckodag i tur och ordning.

Gör om allt en gång till. Den här gången ska alla försöka hålla sin veckodag hemlig för dig. När de sedan står med sina veckodagskompisar längs med väggen ska du kunna säga veckodagarna utifrån gruppernas positioner.

KLASSENS VIKTIGA VECKA

Varje veckodagsgrupp ska sedan komma på vad de kan göra på sin veckodag. Självklart kan de hitta på flera saker på samma dag, men påminn dem om att aktiviteterna borde se lite olika ut på en skoldag jämfört med helgen. Låt sedan veckodagsgrupperna göra varsin väggplansch (A4 eller A3) där de ritat och skriver vad de vill göra på sin veckodag.

Sätt upp väggplanscher och prata om klassens viktiga vecka.

MATERIAL

- Kort med veckodagar
- A4- eller A3-papper för att göra väggplansch

Ronja börjar sexårs S. 17

LYSSNA AKTIVT SOM SPÅGUMMOR OCH COWBOYS

Vad tror du händer sedan? Vad betyder det ordet? Varför gjorde de så? Vad handlade den här texten om?

En aktiv lyssnare använder samma strategier som en aktiv läsare för att förstå en text. Därför är det bra när den som högläser är en förebild: stannar upp, tänker högt och använder olika läsförståelsestrategier. Då hör eleven hur en läsare gör för att förstå en text, och kommer göra likadant när hen själv blir en läsare.

SYFTE

Syftet med den här övningen är att träna läsförståelse genom strategin att förutspå vad som ska hända och genom strategin att återberätta/sammanfatta.

UTFÖRANDE

Innan du läser högt för klassen bör du ha läst texten och exempel-frågorna. Se dessa frågor som exempel på hur samtalet kan se ut. Klassen kanske kommer leda dig till helt andra funderingar.

Berätta för klassen att du kommer stanna upp i texten under tiden som du läser. Berätta att du gör det för att du vill att de ska lyssna aktivt och börja fundera på vissa saker. Berätta att vi utifrån våra egna erfarenheter kommer kunna förutspå vad som kommer att hända, precis som om vi var spågummor.

Läs titeln "Ronja börjar sexårs". Stanna upp och berätta att du

tänker att den här texten kommer handla om en flicka som heter Ronja och att hon ska börja i skolan.

Du kan fråga eleverna hur de tror att flickan i texten känner sig. Du kan också fråga vad de tror kommer hända.

Börja sedan att läsa.

Stanna efter:

"Tur att de bara ska svara ja. Tur att de inte ska resa sig upp och säga Jag heter ..."

Tänk högt:

– *Nu tycker jag det låter som att Ronja är lite orolig eftersom hon säger att det är tur att de "bara" ska svara ja. Hon tycker att det är tur att de inte ska resa sig upp och säga "Jag heter". Jag undrar VAD hon är orolig för? Jag undrar om det är att hon måste resa sig upp eller om det är att hon måste säga mer än "ja".*

Jag läser vidare så får jag kanske veta.

(Du kan säklart låta några av eleverna berätta vad deras "spågummor" tror.)

Fortsätt sedan att läsa. Stanna efter:

"Ronja tycker själv att det låter bra inne i sitt huvud. Men andra säger att hon pratar konstigt."

Tänk högt:

– *Ah. Så jag hade rätt. Ronja tycker att det är jobbigt att prata inför andra eftersom hon ännu inte lärt sig att säga "r".*

Fortsätt läsa. Stanna efter:

TEXT: PETTER LIDBECK BILD: GITTE SPEE

Ronja börjar sexårs S. 17

”Det är bara Ronja som inte känner någon. Bara Ronja som är helt ensam.”

Fråga eleverna vad de tror kommer hända. När några elever har berättat vad de tror, kan du tänka högt:

– *Jag önskar såklart att ingen ska behöva känna den känslan. Jag har ju läst många sagor så jag tror att den här kommer att sluta lyckligt. Att hon kommer att få en vän.*

Läs klart berättelsen. Tänk högt:

– *Vad härligt att berättelsen slutade bra och att Ronja fick en ny vän. Precis som vi förutspådde!*

UTMANING

En utveckling är att introducera ännu en lässtrategi, att sammanfatta en text – att återberätta.

När du läst klart texten kan du berätta att ni kan låtsas att ni är cowboys istället för spågummor när ni har läst en text – cowboys som fångar in det viktigaste i texten med era lasso.

Cowboyen sammanfattar det viktigaste i berättelsen med hjälp av orden först, sedan och till sist.

Samtala i klassen och berätta att de ska vara cowboys och fånga in det viktigaste i texten med sina lasso. Dela in tavlan i tre delar: *först*, *sedan* och *sist*.

– *Vad tycker ni är viktigast i början?*

– *Vad tycker ni är viktigast i mitten?*

– *Vad är viktigast i slutet?*

Skriv upp elevernas exempel under rätt rubrik på tavlan.

När ni är klara väljer ni ut tre meningar som sammanfattar texten. Som exempel skulle det kunna låta så här:

Först var Ronja orolig för att hon skulle behöva prata inför klassen.

Men uppropet gick bra.

Sedan gick alla ut på skolgården för att äta glass. Då kände sig Ronja ensam eftersom hon inte kände någon.

Till sist träffade hon en flicka som hette Siv. Ronja fick låna hennes cykel och de blev vänner.

Matematik s.25

PLUS OCH MINUS

Många har säkert hört orden *plus* och *minus*. Men vad betyder de? När används orden och varför? Har ni hört orden *addition* och *subtraktion*?

SYFTE

Syftet med övningen är att låta eleverna träna på matematiska begrepp och börja koppla ihop *addition* med *plus* och *subtraktion* med *minus*.

UTFÖRANDE

Läs dikten. I dikten står orden plus och minus. Visa bilder på de två tecknen och fråga om någon vet vilket matematiskt tecken som är vad. Nämn att man använder plus-tecknet när man lägger ihop eller till, adderar (*addition*), och att man använder minus-tecknet när man tar bort eller jämför, subtraherar (*subtraktion*). Det är viktigt

att ”dubbel-prata” och använda de korrekta begreppen samtidigt som man förklarar dess innebörd för eleverna så att de förstår.

Låt eleverna göra egna plus- och minustecken på två lappar eller i handflatan.

Läs dikten igen. Be eleverna hålla upp den lapp eller hand som passar till texten. De första fyra raderna ger signalord och de faktiska begreppen. Stanna upp efter varje rad för att låta alla elever hinna tänka och visa.

UTMANING

I dikten står det att ”du är ett mattetal som inte går att räkna ut”. Fråga eleverna vad det skulle kunna vara för tal. Eller om de tror att ”du är ett mattetal som inte går att räkna ut” betyder något helt annat.

– *Vad betyder du är ett mattetal som inte går att räkna ut?*

Låt sedan elever skriva och rita en bild till deras ”omöjliga” tal.

Fråga på! s. 26

EXPERTER

Tänk vad viktigt det är med frågor! Utan dem skulle vi inte få veta någonting ... men med dem kan vi alla bli experter!

SYFTE

Syftet med övningen är att öva på att formulera frågor. Eleverna bekantar sig även med skiljetecknet frågetecken.

UTFÖRANDE

Fråga eleverna om de vet hur man kan se att det är en fråga i en text. Skriv upp följande två meningar på tavlan.

– *Det är soligt ute.*

– *Är det soligt ute?*

Prata om att meningar börjar med stor bokstav och slutar med punkt. Men som de kan se slutar den sista meningen inte med punkt. Är det någon som vet vad det skiljetecknet heter? Berätta att det kallas frågetecken.

Fråga eleverna varför det är så viktigt att ställa frågor och om de tror att det finns svar på alla frågor. Vem kan man fråga? Kanske

kommer samtalet att leda till att olika människor vet olika saker?

Läs dikten. I dikten finns flera frågor.

– *Varför fryser vi när vädret är kallt?*

– *Varför är näsan fram och inte bak?*

– *Varför är golvet golv och inte tak?*

– *Varför är solen gul och inte blå?*

– *Varför är festen bäst när man ska gå?*

– *Varför smakar havet salt?*

Antingen pratar ni om alla frågor, eller så väljer du ut några. Kan man hitta svaret på alla frågor? Kan en del svar skilja sig åt beroende på vem man frågar? Jämför frågorna:

– *Vad är din favoriträtt? Vad är ett plus ett?*

Avsluta med att låta eleverna arbeta i par och komma på frågor de vill ha svar på. Låt paret sedan dela på sig och bilda nya par, där de får dela med sig av vilka frågor de kom på. Återsamla sedan i helklass och skriv upp frågorna på tavlan. Under kommande samlingar kan ni välja en fråga i taget och tillsammans leta upp svaren i faktaböcker eller googla.

Hej! Teckenspråk s. 28

ETT SPRÅK UTAN LJUD

Vad är teckenspråk? När kan man använda teckenspråk? Visst är det häftigt att man kan prata med varandra utan ljud?

SYFTE

Syftet är att förstå att man kan tala med tecken, lära sig några ord på teckenspråk och kanske något annat språk som talas i klassen.

UTFÖRANDE

Börja med att samtala om vad teckenspråk är. Prata om varför det är bra att kunna prata utan ljud.

- *När kan man använda teckenspråk?*
- *Kan du använda teckenspråk? Vilka tecken kan du i så fall?*

ÖVA PÅ ORDEN

Ta några minuter och öva på orden i boken. Öva först alla tillsammans och sedan i par. Ställ er upp i rummet och låtsas att ni inte pratar annat än teckenspråk. Låt eleverna välja något ord eller någon mening. Gå sedan tyst runt i klassrummet, klappa en kompis på axeln och säg ordet eller meningen till hen på teckenspråk. Om kamraten säger samma sak, bildar ni ett par, som tillsammans går fram till nya kamrater. Till slut har klassen delats upp i olika grupper.

När ni tror att alla har hittat sina parkamrater får gruppen säga sitt ord på teckenspråk. Påminn eleverna att de måste vara tysta hela tiden, för de kan bara prata teckenspråk. Berätta också att det finns en risk att ingen har tagit samma ord som en själv när leken är slut. Då är man unik, inte ensam.

ORD PÅ OLIKA SPRÅK

Låt eleverna gå tillbaka till sina platser och fråga:

– *Vilka andra språk kan du?* Skriv upp elevernas svar på tavlan.

Välj några ord och låt eleverna säga dem på de språk de kan. Utgå från samma ord som i "Hej! Teckenspråk".

Skriv upp orden på tavlan (skriv orden som de låter). Jämför orden och prata om dem.

UTMANING

Om eleverna tycker att det är spännande med teckenspråk kan du låta dem få träna att teckna alfabetet. Till hjälp kan du använda dig av filmer som finns på www.teckensprakslexikon.su.se eller på www.teckensprak.com/svenska-handalfabetet.html och av det svenska handalfabetet.

Sätt eleverna i grupper och låt dem få teckna sitt namn för varandra. Om möjligt, dela ut ett handalfabetet till dem.

I skolan s. 30

LJUDDETEKTIVEN

Ljuddetektiven har en mycket viktig uppgift: att hitta de första bokstavsljuden i saker runt omkring sig. Bokstavsljuden finns överallt, men vilka är de och vilka saker börjar på samma bokstavsljud? Vilka bokstavsljud börjar ditt namn på? Vilket bokstavsljud kan vi hitta flest av? Vilka bokstavsljud hittar Ljuddetektiven på skolgården?

SYFTE

Syftet med Ljuddetektiven är träna den fonologiska medvetenheten och att befästa bokstavsljuden hos eleverna. Övningen stimulerar också elevens förmåga att göra ljudanalys av enklare ord.

UTFÖRANDE

Berätta att ni är Ljuddetektiver som letar efter bokstavsljud. Börjar med att identifiera de första bokstavsljudet i elevernas namn. Uttala bokstavsljuden noga och låta eleverna härma dig. Försäkra dig om att eleverna känner till sitt första bokstavsljud.

Titta på bilden ”I skolan”. Prata om vad ni ser och smaka på orden, så att eleverna kan uppmärksamma de första bokstavsljuden i orden. Låt sedan eleverna leta efter saker som börjar på samma bokstavsljud som de själva (deras eget namn) gör.

När ni har identifierat saker på bilden som börjar på elevernas bokstavsljud gör ni en lista på ljud och ord på tavlan.

Vilka bokstavsljud hittar ni? Vilka börjar lika? Vilka ljud är det flest av?

UTMANING

Ljuddetektiven är en rolig och utvecklingsbar övning. De elever som behöver utmaning kan leta efter sitt bokstavsljud inuti sakerna på bilden och de som kan, kan skriva ner orden.

När eleverna är trygga med övningen kan de vara Ljuddetektiver i klassrummet – eller varför inte avsluta med att gå ut och leta efter varsitt bokstavsljud på skolgården?

Glöm inte att vara noga med att inte använda bokstavsnamnet utan bokstavsljudet!

Vi i skolan S. 32

ALLA PÅ EN SKOLA

Tänk så många det finns på en skola! Bilden visar olika personer som kan finnas i skolan under en skoldag.

SYFTE

Syftet med samtalet är att uppmärksamma eleverna om att skolan är en stor arbetsplats, där både barn och vuxna arbetar. Eleverna tränar också att kommunicera och reflektera över sina egna framtidsdrömmar.

UTFÖRANDE

Titta på bilden tillsammans och låt eleverna berätta vad de ser på bilden. Ta hjälp av frågor som:

- *Vad är det för personer som du ser på bilden?*
- *Vad arbetar de med och hur vet du det?*
- *Finns det någon person som du tycker saknas på bilden, om du jämför med de personer som finns på din skola? Vem är det, i så fall?*
- *Är det någon person på bilden som du inte kan känna igen från din egen skola? Vem är det, i så fall?*

BERÄTTA OM EN DAG

Låt var och en av eleverna få välja en person som finns på bilden. Vem är den personen? Låt eleverna fantisera. Sätt eleverna i mindre grupper, där de får berätta om personens dag. Ta hjälp av frågor som:

- *Vilken person har du valt?*
- *Vad kan hen heta?*
- *Hur ser en skoldag ut för din person?*
- *Hur dags börjar personen?*
- *Vad gör hen under skoldagen?*
- *Hur dags slutar personen för dagen?*
- *Vart går hen då?*

MITT DRÖMYRKE

På bilden finns det många vuxna med flera olika yrken. Vilka yrken finns på bilden?

Samtala med eleverna om deras drömyrken. Vad vill de bli när de blir stora? Skriv upp alla drömyrken på tavlan.

Låt eleverna få rita en bild som visar vad de vill bli när de blir stora. Det kan antingen vara ett självporträtt eller en bild som visar hur en arbetsdag kommer se ut. Någonstans på bilden kan de skriva sitt drömyrke och sitt namn.

TEXT: REDAKTIONEN BILD: JENS AHLBOM

Rädda Zorro! s. 34

LYSSNA AKTIVT

En aktiv lyssnare använder samma strategier som en aktiv läsare för att förstå en text. Därför är det bra när den som högläser är en förebild: stannar upp, tänker högt och använder olika läsförståelsestrategier. Då hör eleven hur en läsare gör för att förstå en text, och kommer att göra likadant när hen själv blir en läsare.

En vanlig strategi som barn brukar göra är textkopplingar: text till sig själv, dvs till sina egna erfarenheter. I "Rädda Zorro" kan du också uppmärksamma strategin att förutspå - skapa förförståelse och bygga upp nyfikenhet för berättelsen.

SYFTE

Syftet är att skapa lyssnarglädje och uppmärksamma eleverna på att man använder olika strategier för att förstå texten. Uppmärksamma eleverna på att det är när man förstår hur en person i en text känner och reagerar som texten bli mer livfull och spännande.

UTFÖRANDE

Innan du läser högt för klassen bör du ha läst texten och exempelfrågorna. Se dessa frågor som exempel på hur samtalet kan se ut. Klassen kanske kommer leda dig till helt andra funderingar.

Berätta för klassen att du kommer stanna upp lite i texten under tiden som du läser. Berätta att du gör det för att du vill att de ska lyssna aktivt och börja fundera på vissa saker.

Börja med att berätta att du alltid förutspår vad som ska hända i en text innan du läser. Berätta att du gör det för att du då blir mer nyfiken på det du ska läsa.

Läs rubriken och titta på bilderna.

– *Vad tror ni att den här berättelsen handlar om?*

Läs en stund innan du stannar upp och fundera högt:

– *Varför vill Mira ha med Zorro? Hur vet jag det?*

Fråga sedan eleverna:

– *Vilket är ditt favoritgosedjur? Varför är det det?*

Läs lite till och fundera högt över varför pappan inte vill att Mira ska ta med sig Zorro.

Fråga eleverna:

– *Vilka har något gosedjur som mamma eller pappa tycker är för smutsigt?*

När Mira kommer till skolan gömmer hon Zorro för syfröken.

Fundera högt över detta:

– *Varför gömmer Mira Zorro?*

Fråga eleverna:

– *Vilka har ett gosedjur som är trasigt? Vill ni laga det? Varför då?*

Fråga eleverna:

– *Varför säger Mira att Zorro inte kan simma?*

– *Hur känner Hedda när hon lämnar Zorro på hyllan? Hur vet du det?*

– *Känner du så när du går till skolan?*

Du kan även fundera högt över Miras känslor.

Rädda Zorro! s. 34

Läs vidare och stanna upp när rektorn kommer in i personalrummet.
Dags att förutspå igen.

Fråga eleverna:

– *Vad händer nu? Vad kommer rektorn att göra? Varför tror du det?*

Bekräfta elevernas olika funderingar om rektorns reaktion. Läs sedan vidare.

Fråga eleverna:

– *Var hittade de Zorro?*

– *Hur känner Mira nu? Hur vet du det?*

– *Har du tappat bort ditt gosedjur någon gång?*

– *Hur kändes det?*

Avsluta med att fråga eleverna om de märkt av att du stannat upp i texten och frågat dem om deras erfarenheter. Berätta att du gjorde det för att träna dem som aktiva lyssnare att göra textkopplingar.

GÖR TEXTKOPPLINGAR TILL DIG SJÄLV MED KROPPEN

Textkopplingar kan göras på fler sätt än genom samtal. Avsluta lektionen med att göra textkopplingar med kroppen.

– *De som har ett gosedjur ställer sig upp.*

– *De som har ett smutsigt gosedjur ställer sig på tå.*

– *De som har ett trasigt gosedjur ställer sig på en fot.*

– *De som har en gosehund som Zorro viftar med handen som en svans.*

– *De som har en gosekanin som Dante viftar med händerna på huvudet som kaninöron.*

– *Låstas att du är ditt gosedjur och gör som hen.*

– *Alla gosedjur lägger sig för att vila. (När ljudnivån blir för hög ...)*

Mitt år S. 48

ÅRET

Tänk att ett år består av tolv månader! Det är inte alltid så lätt att komma ihåg vad månaderna heter. Det finns flera dikter om månaderna. Det är bra, för då får vi möjlighet att träna på dem på många olika sätt. Det här är en. Kanske du kan någon mer?

SYFTE

Syftet är att uppmärksamma eleverna på de olika månaderna och öva elevens fonologiska medvetenhet genom att arbeta med rim.

UTFÖRANDE

Förbered dig genom att skriva ut korten med rimord innan lektion. När du har läst texten "Mitt år" samtalar ni om den och hur de olika månaderna kan upplevas när man går i skolan.

- *Hur många månader finns det på ett år?*
- *Vilka är årets månader?* Skriv upp månadernas namn på tavlan.
- *Under vilken månad fyller du år?* Skriv upp elevernas namn efter den månad de fyller år i.

MITT ÅR

Dela ut ett papper som är indelat i 12 rutor med månadens namn överst i varje ruta, alternativt låt eleverna få skriva in månadernas

namn på egen hand. Låt eleverna berätta och illustrera vad de gör under de olika månaderna. Sätt upp bilderna på väggen med rubriken "Mitt år".

DET RIMMAR

I och med att texten "Mitt år" är skriven på rim kan du passa på att öva eleverna på att lyssna och skapa rim. Gå igenom vad rim är och visa hur rimmet i denna text är uppbyggd, dvs att första raden avslutas med ett ord som låter likadant som det sista ordet på andra raden.

Läs texten flera gånger och pausa vid olika rimord, så att eleverna får möjlighet att säga orden.

Klipp ut de olika rimorden och låt eleverna para ihop orden. Kan de inte läsa kan du läsa dem högt.

Låt eleverna skriva egna rimord. Ge några exempel såsom hatt-katt och mat-fat.

Låt eleverna rita bilder som illustrerar deras rimord.

MATERIAL

- Kort med rimord
- A4 eller A3 indelat i tolv delar med månadernas namn på.

Mitt år S. 48

Sven

Snö

Byter

Blomsterkort

Ut

Konfetti

Yr

Julbestyr

Spagetti

Erika

Lika

Slut

Sanden

Igen

Tö

Hage

Räknar

Fräknar

Tage

Stranden

Kort

Vintersport

Fort

Ryter

TEXT: CARIN WIRSÉN BILD: JOHANNA KRISTIANSSON

Lärarmaterial till antologin *Jag ska börja skolan!* ISBN 9789172217522 (En bok för alla 2017). Häftet får fritt kopieras.

Mata djuren S. 50

MATA DJUREN

Titta vilka roliga siffror! De föreställer ju djur. Vilka då? Hur många djur finns i varje siffra och vad äter de?

SYFTE

Syftet med uppgiften är att öva på mängder 1-9, vilket förstärker elevens taluppfattning.

UTFÖRANDE

Börja med att titta på siffrorna och prata om vilka djur som finns inne i siffran. Prata sedan om vad i talet 10 som de olika djuren äter. Utveckla samtalet med att fundera på om djuren äter något mer. Vilka äter samma saker? Äter något djur upp något annat djur?

Fortsätt sedan med att klura ut hur djuret och siffran hör ihop. Använd ett matematiskt plockmaterial och låt barnen plocka lika mycket som siffran visar.

När ni har gått igenom siffrorna och eleverna har fått ”känna” på siffrornas mängder kan eleverna få rita mat till djuren. Det kan vara en fördel att arbeta i par, där de turas om att rita djur och mat. Det öppnar för en matematisk diskussion mellan eleverna. Eleven som ritar maten ska rita lika många/mycket som siffran visar: ”en morot till kaninen” och så vidare.

UTMANING

En utveckling och utmaning av övningen är att låta eleverna rita egna siffror som föreställer djur eller något annat.

– *Hur kan dina siffror se ut, om du gör siffror med djur?*

MATERIAL

- Matematiskt plockmaterial

Hur räknar man? S. 52

HUR RÄKNAR MAN?

”Katten musen tiotusen”. Det finns många roliga sätt att räkna på och leka med siffror och ord.

SYFTE

Syftet med övningen är att leka med ord och siffror, vilket skapar lust för både matematik och semantik.

UTFÖRANDE

Läs de olika ramsorna. Prata om vilka ni känner igen. Kan ni några fler ramsor? Vad är det som gör ramsorna roliga? Vilka ramsor bygger på rim, vilka bygger på nonsensord och icke räkneord?

Låt eleverna skriva av en ramsa som de ska göra en egen illustration till. Hjälp eleven att lära sig ramsan utantill, så att de kan säga ramsan samtidigt som de visar upp sin bild för klasskamraterna.

UTMANING

En utmaning kan vara att låta eleverna göra egna ramsor. Påminn eleverna om att orden i ramsan kan vara nonsensord, men att de helst ska rimma eller sluta på samma bokstäver.

TEXT: TRAD BILD: MARIA JÖNSSON

Min läsebok S. 54

ALLA KAN LÄSA!

Visst kan alla barn läsa alla ord. Så fort de har lärt sig! ”Min läsebok” kan bli en av de första texterna som du kan läsa. Eftersom texten innehåller lätta och välkända ord som dessutom upprepas kan du lära dig vissa ordbilder och kanske hela texten utantill.

SYFTE

Syftet med övningen är att känna sig som en läsare, lära sig några ordbilder och kanske texten utantill.

UTFÖRANDE

Kopiera upp ett exemplar av textkopian till alla elever innan lektion. Kopian ska eleverna använda för att ringa in ord på och klippa sönder för att bygga textpussel med.

Börja med fråga eleverna vad de tror att ”Min läsebok” handlar om. Läs rubriken som ledtråd.

Läs hela texten och berätta att flickan har rätt. Alla kan läsa, när de har lärt sig! Nu ska ni också läsa.

Läs första stycket i kör tillsammans. Fråga eleverna vilket eller vilka ord de tycker är lättast att läsa. Smaka på orden tillsammans. Säg orden långsamt, ljuda varje fonem tydligt. Ringa in orden.

Fråga eleverna vilket ord som är längst och vilket som är kortast. Ringa in orden.

Läs i kör första stycket en gång till, klappa stavelserna under tiden som ni läser.

Låt sedan eleverna läsa stycket i grupper. Låt varje grupp läsa högt för de andra. Läs tillsammans med de elever som känner sig osäkra.

Gör samma procedur med stycke två och tre.

Stanna kvar på sidan och fråga eleverna vilket eller vilka ord som de tycker är viktigast. Låt eleverna träna på att motivera sina åsikter. Ringa in orden.

– *Flickan säger att hon kan läsa fem ord. Hur många ord kan du läsa?*

Fortsätt att läsa resterande stycken på liknande sätt. Stanna upp efter varje stycke, fråga efter viktiga ord och ringa in favoritord. Smaka på de nya orden, ljuda varje fonem långsamt och klappa stavelser.

TEXTPUSSEL

Nu är det dags att klippa ut orden i det första stycket och sprida ut dem på bordet. Sortera orden utifrån hur de låter. Visst kan du läsa! Bygg ihop texten tillsammans eller enskilt. Klistra upp på ett papper. Fortsätt med resterande stycken. Antingen kan barnen arbeta tillsammans i grupper eller enskilt.

UTMANING

Ta med din text hem och visa att du kan läsa för mamma eller pappa!

Du är inte kvar när jag kommer fram s. 58

KÖ-KAOS

Att stå i kö lär vi oss redan i förskolan. Du står också i kö i mataffären eller i snabbmatsrestaurangen. Det är ett sätt att hålla ordning. Nu ställer vi allt detta på ända, då vi istället för att behålla vår plats i kön gör precis tvärtom. Vi skapa kaos – kö-kaos – genom en rolig lek som dessutom tränar prepositioner.

SYFTE

Den här leken övar olika prepositioner såsom *före, efter, mellan, bakom* och *framför* samt begrepp som *höger, vänster, sist* och *först*. Samtidigt övas också koncentration. Om det är i början på terminen finns det också ett syfte i att barnen kan lära sig varandras namn.

UTFÖRANDE

Börja med att låta barnen ställa sig i kö. Utse ett av barnen som får börja vara lekledaren, ”kö-kaosaren”, som ska skapa oordning. Oordning skapar hen genom att säga till sina kamrater i kön på vilket ställe i kön kompisen skall stå. ”Kö-kaosaren” säger till exempel

– *Nina skall stå mellan Henon och Victor. Rosa skall stå bakom Agnes och Charlie ställer sig sist i kön.*

När första ”kö-kaosaren” har flyttat på 4 kamrater är det dags att byta roll. Du säger då vem hen ska byta plats med. Den personen blir ny ”Kö-kaosare”.

När alla barn bytt plats eller alla som vill vara ”kö-kaosare” har fått vara det avslutar du med att läsa ”Du är inte kvar när jag kommer fram”.

TEXT: MÅRTEN MELIN BILD: MATILDA SALMÉN

Matramsor s. 59

TACK FÖR MATEN

I Sverige är det en viktig sedvänja att tacka för maten när man har ätit upp. Det gör man i många kulturer, men inte i alla. Hur gör du? Gör du lika hemma och skolan?

SYFTE

Syftet med övningen är att träna eleverna på att känna takt, höra och göra rim, vilket övar deras fonologiska medvetenhet. Övningen påminner också eleverna om att tacka för maten.

UTFÖRANDE

Diskutera i klassen varför det är bra att tacka för maten. Prata om hur eleverna gör hemma och i skolan. Fråga vad de brukar säga när de tackar för maten. Kanske kommer någon av ramsorna upp redan i samtalet. Om det finns andra kulturer i klassen kan det vara bra att diskutera olika traditioner.

Läs ramsorna tillsammans. Läs med överdriven taktkänsla och betoning på rimmen, så att eleverna får möjlighet att höra rim och takt.

Läs ramsorna flera gånger, klappa takten med händerna, stampa med fötterna.

Prata om och jämför ramsorna:

- *Kände ni igen någon av ramsorna?*
- *Vilken ramsa tycker de är roligast?*
- *Vad är det som gör ramsorna roliga?*
- *Kan ni några fler matramsor?*

KLASSENS EGNA MATRAMSOR

Prata om rimorden och fråga eleverna vilka ord som rimmar. Skriv upp rimorden på tavlan.

Låt eleverna arbeta i smågrupper och hitta på egna matramsor. Till sin hjälp kan de använda rimorden på tavlan. Självklart kan de komma på egna rimord.

Påminn om att ramsorna kan ha olika början som:

- *Tack för maten, den var ...?*
- *Tack för maten, sa ...?*

Roliga historier s.60

VAD ÄR DET SOM GÖR HISTORIER ROLIGA?

Visst är det kul att berätta roliga historier! Men vad är det som gör historierna roliga?

SYFTE

Syftet med diskussionen är att öva att reflektera och sätta ord på sin fantasi.

UTFÖRANDE

Läs historierna för eleverna.

- *Vilken historia tycker ni är roligast?*
- *Försök förklara vad det är som gör den roligast.*

Läs sedan en historia i taget. Låt eleverna fundera och diskutera vad som gör att just den historien blir rolig.

- *Har ni sett bokstavskek?*

– *Kan man lära sig något av att äta bokstavskek?*

– *Finns det annan mat som man kan lära sig saker av?*

– *Hitta på någon mat som man kan lära sig av!*

– *Hur skulle historien låta då?*

– *Vad är det som är roligt i historien med Miranda?*

– *Amina tittar rakt ut i luften när hon tänker. Hur gör du när du tänker på ett klurigt problem?*

– *Vampyrbarnet tycker om blodprov, för det har man tydligen i vampyrskolan. Hur är det i trollskolan? Vad har man där?*

– *Finns det något speciellt prov i sjöjungfruskolan och i spökskolan?*

Fantisera tillsammans, avsluta med att rita och berätta.

UTMANING

Låt eleverna arbeta i par och hitta på egna historier som de skriver ner och ritar till. Avsluta med att berätta historierna för varandra.

Bra att veta s. 62

LYSSNA AKTIVT OCH REFLEKTERA ÖVER DINA INRE BILDER

En aktiv lyssnare får precis som en aktiv läsare inre bilder i sitt huvud. Dessa bilder bygger på egna tankar och erfarenheter och hjälper dig att förstå det du lyssnar på eller läser. Serien ”Bra att veta” visar tydligt hur våra egna erfarenheter styr våra inre bilder och hur tokigt det kan bli.

SYFTE

Syftet är att skapa läslust genom strategier och uppmärksamma eleverna på hur våra egna erfarenheter styr våra inre bilder och att det ibland kan bli tokigt. Genom att samtala om inre bilder och jämföra med varandra skapar vi också förståelse både för texten och för varandra.

UTFÖRANDE

Läs serien för eleverna och samtala om de inre bilderna som lillebror har.

– *Storasyster säger att alla barn får en bänk. Hur tror lillebror att den ser ut? Varför tror han det.*

– *Om lillebror hade ställt en fråga till sin syster om bänken, vad skulle han ha kunnat frågat då?*

– *Vad är det för skillnad mellan lillebrors tavla och den som är i skolan?*

– *Visste du hur tavlan i skolan såg ut, innan du började skolan? Kan skolans tavlor se ut på andra sätt? Hur vet du det?*

Uppmärksamma eleverna på att deras erfarenheter hjälper dem att svara på frågorna.

– *Vad förväntar sig lillebror ska ringa för att han ska få gå hem?*

– *När tror lillebror att han ska få gå hem? Hur vet du det?*

– *Hur vet ni att ni får gå hem?*

– *Om storasyster skulle ha sagt det här till dig innan du började skolan, hur skulle dina inre bilder ha sett ut?*

Rita hur du trodde att det såg ut i skolan innan du började skolan. Visa din bild och berätta för dina klasskamrater varför du trodde som du trodde.

TEXT OCH BILD: JOHAN UNENGE

Kärlekstrubbel

s. 64

HUR ÄR DEN SOM MAN BLIR KÄR I?

Vad betyder kärlekstrubbel? Varför heter serien ”Kär i fröken/Kärlekstrubbel”? Det behöver väl inte alltid betyda trubbel när man är kär? Vad är det som gör att man blir kär?

SYFTE

Träna på att sätta ord på och prata om känslor. Ge varandra uppåtpuffar som värmer.

UTFÖRANDE

Förbered med att klippa ut hjärtan i rött papper. Skriv elevernas namn på lappar.

Läs serien och titta på bilderna tillsammans. Samtala om serien och egna erfarenheter:

- *Varför säger killen ingenting?*
- *Varför har han röda kinder?*
- *Vad känner han?*
- *Har du varit kär någon gång?*
- *Vem/vilka/vad kan man vara kär i?*
- *Hur vet man att man är kär?*
- *Hur känns det?*
- *Vad är det som gör att man blir kär i någon?*
- *Hur är den som man blir kär i?*

Låt alla elever säga ett ord eller mening var om:

Vad är det som gör att man blir kär i en person? Skriv upp det eleverna säger på tavlan.

Dela ut röda hjärtan och varsin namnlapparna till alla elever. Se till att eleverna håller sin lapp hemlig. Det är elevens hemliga kompis. Låt eleverna välja ett ord eller mening från tavlan som passar in på sin hemliga kompis. Självklart får hen hitta på något eget.

Låt eleverna skriva själva eller hjälp dem med att skriva ordet/meningen på sitt röda hjärta. När de har gjort det vänder ni på hjärtat och eleven skriver namnet på sin hemliga kompis på andra sidan. Dekorera hjärtat, gör ett litet hål och trä i en tråd, så att ni kan hänga upp hjärtat.

När alla är klara samlas ni i en ring. Låt var och en gå fram till sin hemliga kompis för att ge hen sitt hjärta. Gör det till en ceremoni, där eleverna också berättar högtidligt för alla vad de har skrivit om sin kamrat.

Efteråt kan ni prata om hur det kändes att få sitt hjärta.

MATERIAL

- Röda hjärtan
- Lappar med elevernas namn

TEXT OCH BILD: JOHAN UNENGE

Vad ska fröken säga s. 66

MINA BILDER I HUVUDET

En aktiv lyssnare får precis som en aktiv läsare inre bilder i sitt huvud. Dessa bilder bygger på egna tankar och erfarenheter. Samtal om inre bilder skapar förståelse både för texter och för varandra. Illustrationer i böcker är illustratörens bilder. Nu ska vi få vara illustratörer och berätta om våra inre bilder.

SYFTE

Skapa läslust genom lässtrategier och uppmärksamma eleverna på hur våra egna erfarenheter styr våra inre bilder. Eleverna får även träna på att presentera inför andra.

UTFÖRANDE

Läs berättelsen för eleverna utan att visa bilderna.

Berätta sedan att när vi hör en berättelse så får vi ofta bilder i huvudet, att de illustrationer vi kan se i en bok är illustratörens bilder, och att de nu själva ska få vara illustratörer.

Säg att du vill veta hur bilderna i deras huvud ser ut. Låt dem sedan rita av Axel och fröken. Eftersom deras utseende inte beskrivs i berättelsen är det troligt att eleverna kommer att ha väldigt olika bilder av hur de ser ut.

Låt eleverna sedan berätta för de andra, antingen i helklass eller i mindre grupper, om hur ”deras” Axel och fröken såg ut. Jämför med varandra och diskutera likheter och olikheter.

TEXT: HELENA BROSS BILD: KADRI ILVES

Ordbestämmaren S. 76

ORDBESTÄMMARE FÖR EN DAG

Hur har egentligen ord fått sina namn? Vem är Ordbestämmaren?
Tänk om sakerna inte vill heta det Ordbestämmaren ha bestämt?
Hur tror du att det skulle vara att vara Ordbestämmare för en dag?
Det ska du få vara nu!

SYFTE

Syftet med övningen är att laborera och leka med bokstäver och ord.
Träna på att läsa ordbilder och nonsensord. Träna samarbete och komma överens.

UTFÖRANDE

Dela in klassen i grupper om fyra. Dela ut ordkorten och bilden till grupperna.

Läs orden på ordkorten tillsammans eller i de smågrupperna.
Placera ut ordkorten på rätt plats på bilden.

Berätta för klassen att Ordbestämmaren hade nästan rätt, men

inte riktigt. Sakerna vill heta något annat, något som liknar det Ordbestämmaren har bestämt.

– *Vad tror ni i gruppen att orden egentligen vill heta?* Dags för er att vara Ordbestämmare och komma överens om ordens egentliga namn.

OBS! Det finns ett krav. Det nya ordet ska på något sätt likna ursprungsordet. Försök att använda samma bokstäver, men det går såklart bra att ta bort och lägga till fler bokstäver.

Låt eleverna skriva det nya ordet på baksidan av ordkorten. Hjälp gruppen om ingen i gruppen kan skriva. Lägg orden i en hög bredvid ert papper.

Medan ni väntar på att alla grupper ska bli klara tränar ni på att läsa både de gamla och nya orden. När alla grupper är klara byter ni ord med varandra och försöker lista ut vilket ord som betyder vad.

MATERIAL

- Illustration
- Ordkort

Humlan s.77

DRÖMMAR

Visst är det fantastiskt att humlan kan flyga fast det egentligen inte borde gå. Och visst är det fantastiskt att drömmar faktiskt kan slå in!

SYFTE

Syftet är att reflektera över och sätta ord på sina drömmar.

UTFÖRANDE

Läs dikten ett par gånger högt. Berätta att dikter ofta har rim och en tydlig takt eller rytm. Läs dikten så att man hör rytmen tydligt. Klappa takten tillsammans. Fråga eleverna vilka ord som rimmar.

VÅRA DRÖMMAR

- *Vad tror du att humlan drömmer om?*
- *Varför kan hen flyga fast det inte borde gå?*

Diskutera i klassen om humlans dröm.

- *Vad menar humlan med ”Man kan allt man vill”?*
- *Har hen rätt?*

Berätta för varandra vad ni drömmer om att göra eller bli. Diskutera i klassen: vilka drömmar kan bli sanna? Finns det drömmar som inte kan slå in? Hur vet vi det?

Låt eleverna rita och berätta om något de drömmer om att göra, kunna eller bli. Poängtera att drömmen bör kunna gå i uppfyllelse. Sätt upp bilderna på väggen med rubriken:

MAN KAN ALLT OM MAN VILL!